

BARWNIKI CERAMICZNE	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-87 7013-09
	Ceramiczne barwniki czarne Wymagania i badania	
		Grupa katalogowa 0810

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są ceramiczne barwniki czarne charakteryzujące się strukturą spinelu.

1.2. Zakres stosowania. Barwniki są przeznaczone do barwienia szkliv ceramicznych szczególnie transparentnych oraz do przygotowywania farb naszkliwnych i podszkliwnych.

1.3. Próbkę porównawczą jest to próbka barwnika o masie 500 g, uzgodniona pomiędzy producentem i odbiorcą.

Próbka ta jest przechowywana w Instytucie Szkła i Ceramiki w Pruszkowie.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Typy. Rozróżnia się następujące typy barwników:

- manganowo-niklowy o składzie Fe-Cr-Mn-Ni,
- kobaltowo-niklowy o składzie Fe-Cr-Co-Ni,
- kobaltowo-manganowy o składzie Fe-Cr-Co-Mn.

2.2. Odmiany. Odmiana jest to produkt o różnym składzie ilościowym tych samych pierwiastków strukturotwórczych oraz modyfikujących, którego parametry barwy L^* , C^* różnią się od współrzędnych parametrów barwy L^* , C^* próbki porównawczej tak, że różnica jasności ΔL wynosi 5 jednostek.

Każda odmiana powinna być oznakowana symbolem literowo-cyfrowym.

2.3. Sposób budowy oznaczenia. Oznaczenie powinno zawierać następujące dane:

- a) skróconą nazwę, np. barwnik czarny,
- b) symbol typu wg 2.1,
- c) symbol odmiany wg 2.2,
- d) numer normy.

3. WYMAGANIA

3.1. Wymagania ogólne. Barwniki czarne powinny mieć postać proszku nierozpuszczalnego w wodzie.

3.2. Wymagania szczegółowe — wg tablicy.

Lp.	Rodzaj właściwości	Wymagania
1	Zawartość substancji lotnych w temperaturze 105°C, %, nie więcej niż	0,5
2	Pozostałość na sicie o boku oczka kwadratowego równego 0,063 mm, %, nie więcej niż	0,1
3	Powierzchnia właściwa, cm ² /g	5000 ÷ 6000
4	Jasność L^* Nasylenie C^*	≤ 24 $\leq 1,0$
5	Trwałość termiczna, °C, — w szklivach na płytce ścienne — w farbach naszkliwnych	1040 840
6	Zawartość związków chromu rozpuszczalnych w wodzie w przeliczeniu na Cr ₂ O ₃ , mg/g barwnika, nie więcej niż	0,1

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie. Barwniki należy pakować w worki z folii, nie więcej niż po 50 kg. Worki z barwnikiem umieszczać w trwałych opakowaniach, np. w bębnach z taśmy papierowej, beczkach drewnianych. Dopuszcza się stosowanie innego opakowania, po uzgodnieniu pomiędzy producentem i odbiorcą. Opakowanie to musi zabezpieczać produkt przed zanieczyszczeniem i wilgocią.

Na każdym opakowaniu należy umieścić trwały napis zawierający co najmniej:

- a) nazwę producenta,
- b) nazwę i symbol produktu,
- c) datę produkcji,
- d) masę netto,
- e) znak kontroli jakości.

Opakowanie z produktem powinno być czyste, umieszczone na nim napisy i znaki czytelne i dobrze widoczne.

Zgłoszona przez Instytut Szkła i Ceramiki
Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Szkła i Ceramiki dnia 2 marca 1987 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 października 1987 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 6/1987, poz. 16)

4.2. Przechowywanie i transport. Barwniki powinny być przechowywane w opakowaniach, w suchych magazynach.

Barwniki należy przewozić krytymi środkami transportu.

5. BADANIA

5.1. Rodzaje badań

- oznaczanie substancji lotnych w temperaturze 105°C (tablica lp. 1),
- oznaczanie pozostałości na sicie (tablica lp. 2),
- oznaczanie powierzchni właściwej (tablica lp. 3),
- oznaczanie jasności i nasycenia (tablica lp. 4),
- oznaczanie trwałości termicznej (tablica lp. 5),
- oznaczanie zawartości związków chromu rozpuszczalnych w wodzie (tablica lp. 6).

5.2. Wielkość partii. Partię stanowi ilość barwnika wyprodukowanego w jednym cyklu produkcyjnym.

5.3. Pobieranie i przygotowywanie próbki do badań — wg PN-75/C-04400.

5.4. Opis badań

5.4.1. Oznaczanie substancji lotnych w temperaturze 105°C — wg PN-80/C-04401 p. 2.4.

5.4.2. Oznaczanie pozostałości na sicie — wg PN-80/C-04401 p. 2.3.4.

5.4.3. Oznaczanie powierzchni właściwej — wg BN-70/4024-35.

5.4.4. Oznaczanie jasności i nasycenia. Dla trzech badanych próbek i dla próbki porównawczej oznaczyć składowe trójkromatyczne X , Y , Z , przy normalnym obserwatorze fotopowym i źródle światła C .

Oznaczanie wykonać na fotometrze RFA-2 Option lub kolorymetrze podobnej klasy.

Obliczyć jasność L^* i nasycenie C^* wg wzorów

$$L^* = 116 \left(\frac{Y}{Y_0} \right)^{1/3} - 16 \quad (1)$$

$$C^* = [(a^*)^2 + (b^*)^2]^{1/2} \quad (2)$$

w których:

a^* — udział barwy czerwonej lub zielonej obliczony wg wzoru

$$a^* = 500 \left[\left(\frac{X}{X_0} \right)^{1/3} - \left(\frac{Y}{Y_0} \right)^{1/3} \right] \quad (3)$$

b^* — udział barwy żółtej lub niebieskiej obliczony wg wzoru

$$b^* = 200 \left[\left(\frac{Y}{Y_0} \right)^{1/3} - \left(\frac{Z}{Z_0} \right)^{1/3} \right] \quad (4)$$

przy zachowaniu warunków:

$$\frac{X}{X_0}, \frac{Y}{Y_0}, \frac{Z}{Z_0} > 0,01 \quad (5)$$

X_0 , Y_0 , Z_0 oznaczają składowe trójkromatyczne bodźca barwowego, umownie białego. Dla źródła świa-

ła C i kąta obserwacji 10°, wynoszą one: $X_0 = 97,28$, $Y_0 = 100,00$, $Z_0 = 116,14$.

5.4.5. Oznaczanie trwałości termicznej

5.4.5.1. Oznaczanie trwałości termicznej w szklowie na płytce ściennie. Szklivo na płytce ściennie przygotować w następujący sposób: odważyć 300 g fryty przezroczystej borowo-ołowiowej, 15 g kaolinu, 12 g badanego barwnika i 225 ml wody. Wszystko to zemleć w porcelanowym młynku kulowym pojemności 1 l do pozostałości 0,5 ÷ 0,7% na sicie o boku oczka kwadratowego 0,063 mm. Tak przygotowanym szklivem pokryć ręcznie przez polewanie cztery płytki biskwitowe, dobierając gęstość tak, aby na płytce o wymiarach 150 × 150 mm znajdowało się 22 ± 1 g suchego szkliva.

Analogicznie przygotować szklivo z zastosowaniem barwnika próbki porównawczej. Następnie po dwie próbki z zastosowaniem barwnika badanego i porównawczego wypalić równocześnie w piecu laboratoryjnym silitowym w następujących warunkach:

- temperatura 980°C,
- przyrost temperatury 150 °C/h,
- przetrzymywanie w tej maksymalnej temperaturze wypalania przez 30 min.

Pozostałe dwie próbki szkliv wypalić w następujących warunkach:

- temperatura 1040°C,
- przyrost temperatury 150 °C/h,
- przetrzymywanie w maksymalnej temperaturze wypalania przez 30 min.

Wizualnie ocenić fakturę i barwę szkliva badanego i porównawczego wypalonego w temperaturze 980 i 1040°C.

Brak różnic między porównywanymi próbkami świadczy o trwałości termicznej barwnika w szklowie na płytce ściennie w temperaturze 1040°C.

5.4.5.2. Oznaczanie trwałości termicznej w farbach.

Przygotować farbę naszkliwną. Wymieszać dokładnie w młynku kulowym 15 ÷ 20% badanego barwnika z 80 ÷ 85% zmielonego topnika ołowiowo-borowego, stosowanego do farb naszkliwnych wypalanych w temperaturze 780 ÷ 840°C. Przygotować pastę przez utarcie szpachelką na szkle matowym około 20% farby z odpowiednim zaprawiaczem. Pastę nanieść przez ekran na białe wypalone płytki. Drukować wzór w postaci kół o średnicy 60 mm lub kwadratów o boku 60 mm. Analogicznie przygotować próbkę farby na szklowie z zastosowaniem próbki porównawczej barwnika.

Płytki z nadrukowanym wzorem wypalić w temperaturze 780 i 840°C. Porównać wizualnie dekorację wykonaną farbą z udziałem barwnika badanego i porównawczego.

Brak różnic w barwie, gładka jednorodna powierzchnia dekoracji świadczą o trwałości termicznej barwnika w temperaturze 840°C.

5.4.6. Oznaczanie zawartości związków chromu rozpuszczalnych w wodzie — wg BN-85/7013-05 p. 4.4.6.

5.5. Ocena partii. Partię barwnika należy uznać za dobrą, jeśli wyniki są zgodne z wymaganiami zawartymi w tablicy.

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Instytut Szkła i Ceramiki, Warszawa.

2. Normy związane

PN-75/C-04400 Pigmenty. Pobieranie i przygotowywanie probek

PN-80/C-04401 Pigmenty. Ogólne metody badań

BN-85/7013-05 Barwnik ceramiczny „Zieleń Wiktoria”. Wymagania i badania

BN-70/4024-35 Odlewnicze materiały formierskie. Badania laboratoryjne mas samoutwardzalnych. Oznaczanie powierzchni właściwej sproszkowanych utwardzaczy i aktywatorów

3. Normy zagraniczne

RFN DIN 6174 Farbmetrische Bestimmung von Farbabständen bei Körperfarben nach der CIELAB — Formel

4. Autor projektu normy — mgr Cecylia Dziubak — Instytut Szkła i Ceramiki, Warszawa.